

והנה בספר נפש חי' על שו"ע או"ח סימן ק"פ הנ"ל כתב להקשות על המג"א, דלפי טעמו הי' צ"ל הדין דאין לכסות גם בלילה, דאין בונין בית המקדש בלילה כמבואר במס' שבועות דף ט"ו ע"א. וכן הקשה ג"כ בתורה תמימה פרשת בהעלותך בהערות אות ל"ז.

ולפ"ז י"ל דמחמת קושיא זו לא כתב אדה"ז טעמו של המג"א אלא הביא טעם חדש (ומקורו הוא מהתולעת יעקב ועיי' בספר עולת תמיד על השו"ע), משום דבשבת ויו"ט אין שטן כו'.
אמנם צ"ע במה חולקים המג"א ואדה"ז.

ואולי יש לומר דהרי ידוע מחלקותם של הרמב"ם והרמב"ן אם כלי המקדש הם חלק מבנין המקדש או שהם ענין בפ"ע. ועיי' מה שמבאר כ"ק אדמו"ר בלקוטי שיתות חלק כ"א לפ' ויק"פ בהערה 43, דיש נפק"מ לגבי זמן הקמתו, דמכיון דאין בונין ביהמ"ק בלילה, א"כ אם הכלים הם חלק מעצם הבנין אזי גם הכלים אין לבנות בלילה, אבל אם הכלים הם מצוה וענין בפ"ע אפשר לבנותם גם בלילה ע"ש באורך.

ועפ"ז י"ל דבזה חולקים המג"א ואדה"ז, די"ל דהמ"א ס"ל דהמזבח (והכלים) הם מצוה וענין בפ"ע, וא"כ אין להקשות על טעמו של המג"א דא"כ אין לכסות הסכין גם בלילה, דהרי לשיטתו אפשר לבנות המזבח בלילה, ולכן צריכים לכסות את הסכין בלילה, ורק בשבת ויו"ט דאסור לבנות משום איסור שבת ויו"ט אין מכסין.

אמנם אדה"ז י"ל דס"ל דהמזבח (והכלים) הם חלק ממצות בנין בית המקדש וא"כ כמו שאין בונין בית המקדש בלילה כמו"כ אין בונין המזבח בלילה. ולפ"ז שפיר קשה קושיית המפרשים על המג"א דא"כ לא היו צריכים לכסות הסכין גם בלילה ולכן כתב אדה"ז טעם אחר ומשום טעם זה אין חילוק בין לילה ויום.

שונות

עיון בשיחת שבת תשובה תרח"ץ

הת' דוד לערנער

תלמיד בישיבה

לאחרונה זכינו ונתפרסם על דפי קובץ הראשונה דשנה זו של "הערות התמימים ואנ"ש" דישיבתינו הק' שיחה קדושה בפירסום ראשון מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ ג"ע, משבת תשובה תרח"ץ, ובו כמה סיפורים אודות כ"ק הרה"ק ר' משה ג"ע בן אדמו"ר הזקן.

מכללות השיחה רואים שלכאורה לא הי' זה התוועדות עם שאר החסידים, אלא כנראה שזה הי' על השלחן שלו (כנראה משאלותיו של הרש"ג ז"ל), וזהו הפעם הראשונה (חוץ משמח"ת) שנדפס שיחה מתשרי תרח"ץ.

להלן אביא, (לפענ"ד), איזה הערות קצרות ושינוי נוסחאות על הסיפורים המובאים בהשיחה:

ביקור הרה"ק ר' שלמה קארלינער ג"ע אצל כ"ק אדמו"ר הזקן:

בשיחה הנ"ל מובא אודות ביקורו של הרה"ק ר' שלמה קארלינער ג"ע אצל כ"ק אדמו"ר הזקן, וז"ל:

"אח"כ סיפר כי בבא ר' שלמה (קארלינער ג"ע) לכ"ק אדמו"ר הזקן שיסכים להחרים את ... כי החבריא קדישא עשו שאלה הזה למעלה ונתחדשן? להם כח לעשות זה צריכים שא' מאל העושים זאת יהי גדול בתורה הנגלות כמוהו, ובחרו בכ"ק אדמוה"ז, ואדמה"ז לא רצה להסכים ואמר כשעושים זאת למטה מפרידים אותו למעלה משורש נשמתו, ויכול

להיות מזה חילול השם כי יכול לבוא לידי כפירה ר"ל, ואז קלל ר' שלמה ... וחשב אדמו"ר האמצעי כי עליו כיוון קללתו ונתעלף ונחלה, ואמר אדמה"ז נישט דין האט ער געמיינט, כי בשעת קללתו הראה באצבעו על ר' משה'לי, ומזה נעשה טעות העולם."

מזה עולה ש: א) רק ר' שלמה קארלינער נ"ע ביקר אצל כ"ק אדמו"ר הזקן. ב) אדה"ז הראה בפירוש על ר' משה בן אדה"ז שעליו כיוון קללתו.

והנה סיפור זה מובא גם משיחתו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע מכ"ה שבט תרצ"ו¹, על סעודת הבר מצוה של נכדו, והובא הסיפור בשם ר' פנחס רייזעס ומפורש שם תאריך העובדא בסיון תקמ"ו (ועפ"ז נמצא שר' משה הי' אז בן שנה/שנה וחצי שהרי נולד בשנת תקמ"ה לפי שיחה זו, וראה לקמן עוד נוסח בזמן לידתו), ושם מפורש, שביקר אצל כ"ק אדמוה"ז שני אנשים (ומובא בשיחה הנ"ל רק על שביקר ר' שלמה קארלינער), וגם לא פירט בשמותיהם, וגם שם לא פירט על מי התכוונו להפרד נשמתו משרשו².

ובאג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ חי"ד איתא שבאו שני אנשים בעגלה, ואחד מהם נכנס לאדה"ז ואחד מהם נשאר בהעגלה ולא פירט מי היו.

ברמ"ח אותיות אות קפ"ב איתא שהי' שני אנשים ומפורש שם שהי' ר' שלמה קארלינער ור' ברוך ממעזיבז'.

כתביו של ר' משה

בהשיחה מובא על הנחותיו של ר' משה על מאמרי אביו בזה"ל:

"וסיפר כי ר' משה'לי הי' בעל כשרונות נעלים ונפלאים, הי' מכיר עשרה לשונות והשאיר אחריו י"א ביכעלאך ט' הנחות אדמו"ר הזקן וב' מאמרים שלו, והצ"צ סמך על הנחותיו כי מאמרי אדמה"ז נשרפו בעת השריפה."

¹ נדפס בליקוט י"ד סי' מ"ג-מ"ח.

² על ענין זה, ראה רמ"ח אותיות אות קפ"ב.

על הנחותיו של ר' משה מובא בכתבי הרבי ריי"ץ, שהוא הי' א' המניחים של מאמרי אביו, יחד עם אחיו כ"ק אדמו"ר האמצעי, ר"פ רויזעס ומאוחר יותר כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק".

ולהעיר, שבשיחות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ³ מובא אודות כתביו שהם רשימת מעשיות ששמע מסבתו הרבנית רבקה - אמו של אדמו"ר הזקן.

מעשה של ר' משה עם הכומרים:

בהשיחה מובא על ענין זה בזה"ל:

"פ"א הי' לו וויכוח עם הכומרים היותר גדולים והתנו ביניהם שכל מי שינצח יהי' מוכרח להתזיק דעתו של המנצח ור' משה'לי נצח, ובראותם את מצבם נטלו ג' מהם ונשבעו בהשו"ע [בהשתי וערב] כי הם נצחו והשיבו את ר' משה'לי במאסר וברח משם דרך חלון און האט אנגעהויבן פראוון גלות. ושאל הרש"ג הלא לא הי' לו על מה להשיב, והשיב כ"ק אד"ש אמת על מה לשוב לא הי' לו, רק התנהג בדרכי התשובה, ובבית אדמה"ז אמרו להשרים שאין יודעין מאומה מזה, ובאמת לא הי' לו שום התקשרות עם בני ביתו מפני היראה".

זה לא הי' הפעם הראשונה בו הי' לו וויכוח עם כומרים, ברשימת כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ "דברי ימי אדמו"ר הזקן", מובא על וויכוח שהי' לו עם כומרים בשני חיי אביו.

מעשה זה הי' בשנת תקע"ו לאחר התיישבות כ"ק אדמו"ר האמצעי בליובאוויטש, אז מעוניין הדבר שאיתא בהשיחה "ובבית אדמה"ז אמרו להשרים שאין יודעין מאומה מזה" הלא אדמו"ר הזקן כבר הסתלק בשנת תקע"ד ומעשה זה הי' בתקע"ו ולכאורה צ"ל ששאלו בבית אדמו"ר האמצעי (אך גם זה אינו מובן שהרי ר' משה לא גר בליובאוויטש, אלא הוא בא כדי להיות בבאביאנאוויטש בעת ביקור המלך אלכסנדר ואז קרה כל המעשה עם הכומרים וצ"ע).

מעשה זה מובא בכמה אופנים איך שברח משם. או שנפל תרדמה על השומרים,⁴ או שמת אחד בחדר התפיסה בו הי' וברוב הבהלה ברח, או שברח דרך חלון. אך ברח ביי"ט כסלו תקע"ו.

³ ראה שיחת שבת חוהמ"פ ת"ש ס"ט, ש"פ בא בסעודה תש"ד ס"ד וס"ט.

בני ביתו אחר כך נסעו - עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר הצ"צ - לארה"ק.

סוף ימיו של ר' משה

בסוף השיחה איתא על סוף ימיו של ר' משה ואיך שהתנהג בתשובה בסוף ימיו וז"ל:

"ושאל הרש"ג הלא לא הי' לו על מה להשיב, והשיב כ"ק אד"ש אמת על מה לשוב לא הי' לו, רק התנהג בדרכי התשובה, ובבית אדמה"ז אמרו להשרים שאין יודעין מאומה מזה, ובאמת לא הי' לו שום התקשרות עם בני ביתו מפני היראה, והוא הראיך ימים לבא פ"א לאדמו"ר מהר"ש ואיש לא ידע מזה, והרבנית רבקה ע"ה ראתה כי בא איש עני עם טארבע על כתפיו, הוא הי' בן ה' שנים כשנולד הצ"צ, וחי י' שנים יותר מהצ"צ."

אודות התנהגותו באופני תשובה, איתא על כך ברשימותיו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע משנת תרס"ז נדפס באג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע חלק ז' ע' ט"ז ואילך.

אגב ראיתי להעיר, שזהו המקום הראשון (כמובן שראיתי לע"ע) בו מספר שביקר ר' משה עוה"פ בליובאוויטש ולכאורה אינו עולה בקנה אחד עם מ"ש ברשימות כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע שהי' שם לכמה שנים עיי"ש.

גיל שנותיו של ר' משה

בסוף השיחה איתא: "הוא הי' בן ה' שנים כשנולד הצ"צ, וחי י' שנים יותר מהצ"צ". והנה, בשיחת ל"ג בעומר ה'ת"ש ס"ד איתא (בתרגום ללה"ק): "הדוד ר' משה, בנו של אדמו"ר הזקן, היה מבוגר מהצ"צ, בצעירותם (בהיותם בגיל 8-9 או 10-11) למדו את הסוגיא איסי בן י הודה...", משמע מזה, שאע"פ שר' משה הי' מבוגר יותר מהצ"צ, אעפ"כ הי' בערך אותו גיל.

⁴ כן מובא במכ' מכ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע מט"ו מר-חשון תש"ג (אג"ק ח"ז) אך כתב לא שברח מבית אסורים, אלא בדרך הבילתו לשם.

ובשיחת כ"ז סיון ה'תש"ד ס"ו איתא (בתרגום ללה"ק): "ר' משה בנו של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן נולד בחודש תמוז בשנת תקל"ט - הר' משה היה קשיש מהוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק "צמח צדק" באחת עשרה שנה".
א"כ יש בזה שינויי נוסחאות בגיל שנותיו של ר' משה. נאגב, חתונתו הי' בחנוכה תקנ"ח⁵, לפי נוסח השיחה מתרח"ץ שנולד לערך בשנת תקמ"ד (חמש שנים לפני הצ"צ), הי' בן ארבע עשרה בחתונתו, ולפי הנוסח מתש"ד עולה שהי' בן שמונה עשרה בחתונתו].

הערה בד"ה יהודה אתה תרפ"ח

ד. מלמד

מאנסי, נ.י.

בד"ה יהודה אתה תרפ"ח (סה"מ תרפ"ח ע' מ"ו) איתא: "זהו דכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אתריו", והוא לשון הכתוב בפרשת וירא פרק י"ח פסוק י"ט, ולהעיר שלשון הפסוק הוא "בניו ואת ביתו" [וכך כתב בעוד כמה שורות בהמאמר עצמו].

⁵ המאמר שאמר אדה"ז על חתונתו הוא מאמר ד"ה וארשתיך לי לעולם הנדפס בלקו"ת במדבר ח, ב. נוסח אחר ממאמר זה נדפס ב"מאמרי אדמו"ר הזקן" ענינים ע' ק"כ.